

przypadku szybkie wchodzenie syna w śmiertelną chorobę alkoholową. Odpowiedzialni rodzice nigdy nie zgodzą się na to, by syn czynił coś złego pod ich dachem czy w ich obecności. Dla przykładu, nie pozwolą na to, by godzinami siedział przed telewizorem czy komputerem, by oglądał w domu pornografię, by zapraszał do siebie wulgarnych kolegów, by spożywał alkohol czy sięgał po „dopalacze”, albo by nocowała u niego jego koleżanka. W sytuacji, w której syn nie reaguje już na żadne argumenty rodziców, ich zadaniem nie jest podejmowanie kolejnej dyskusji z nim na temat jego postępowania, lecz oznajmianie mu decyzji co do tego, na co oni w domu nie pozwalają i czego w zachowaniu syna nigdy nie zaakceptują.

Zakończenie

Wychowawcy powinni pamiętać o tym, że sfera moralna – podobnie jak sfera duchowa – osiąga swoją pełnię

dzięki sferze religijnej. Nikt z wychowanków nie jest komputerem, któremu wystarczy „wdrukować” w świadomość określone normy moralne, by w każdej sytuacji według tych norm postępował. Dopiero przyjaźń z Bogiem daje chłopcom pewność, że jest Ktoś, kto nieomylnie odróżnia dobro od zła i kto daje nam siłę do czynienia tego, co lepsze, chociaż czasem trudne i stawiające wysokie wymagania. Podstawą wychowania moralnego jest pomaganie chłopcom w odkryciu, że Bóg kocha ich w każdej sytuacji i że cierpi wtedy, gdy oni cierpią. Gdy chłopcy zaprzyjaźnią się z takim Przyjacielem, gdy wiedzą, że On im zawsze towarzyszy i że u Niego mogą zawsze szukać rady i pomocy, to wtedy nie tylko chcą, ale też potrafią postępować zgodnie z Bożymi przykazaniami, kierować się wrażliwym sumieniem i wybierać drogę błogosławieństwa i życia w sytuacjach, w których ich koledzy wchodzi na drogę przekleństwa i śmierci.

ks. Damian Foltyn

Wychowanie dzieci i młodzieży do odpowiedzialnego korzystania ze środków społecznego przekazu

Wprowadzenie

W zadziwiająco szybkim tempie następuje rozwój środków społecznego przekazu. Wzrasta tym samym liczba ich potencjalnych odbiorców. Coraz mniejsze dzieci sięgają po smartfony, otwierając się w ten sposób na nowy, wirtualny świat. Z jednej strony jest on fascynujący, ale z drugiej strony jest pełen zagrożeń. Aktywność i kontakt młodego człowieka z mediami bardzo często dzieje się

za przyzwoleniem i na oczach jego rodziców, nauczycieli, wychowawców i katechetów.

Niniejszy artykuł porusza problem wychowania dzieci i młodzieży w wymiarze odpowiedzialnego korzystania ze środków społecznego przekazu. Stąd autor artykułu podjął próbę odpowiedzi na pytania: dlaczego, kto i w jaki sposób ma wypełnić zadanie kształtowania u dzieci i młodzieży postawy odpowiedzialnego użytkowania mediów.

1. Dlaczego wychowywać?

Zarówno dokumenty Urzędu Naczelniczego Kościoła, jak i specjalistyczna literatura zwracają uwagę na konieczność objęcia szczególną troską dzieci i młodzież w aspekcie ich stosunku do środowiska medialnego.

Użytkownicy środków społecznego przekazu – zwłaszcza ci najmłodsi – są szczególnie narażeni na ich destrukcyjny wpływ. Dzieje się tak dlatego, ponieważ „urzeczone i bezbronne wobec świata i osób dorosłych dzieci, są w naturalny sposób skłonne do przyjęcia tego, co im się oferuje, zarówno dobrego, jak i złego (...). Dzieci przyciąga mały ekran i duży ekran. Śledzą każdy gest im ukazany i pojmują, wcześniej i lepiej od każdego innego człowieka, emocje i uczucia, jakie z nich wypływają. Jak miękki wosk, na którym każdy, nawet lekki nacisk pozostawia ślad, tak dusza dzieci wystawiona jest na każdy bodziec, który pobudza ich zdolność wyobrażania, fantazji, czułości, instynktu”¹. Sprawiedliwie trzeba stwierdzić, że środki społecznego przekazu mają w sobie zarówno dobre, jak i złe strony², ale

to właśnie przed tymi ostatnimi trzeba chronić młode pokolenie. Stąd wynika potrzeba, aby już od najmłodszych lat uczyć dzieci i młodzież, w jaki sposób mają korzystać ze współczesnych zdobywczych technik³.

Nieumiejętność właściwego korzystania z tych narzędzi, może przyczynić się m.in. do ich nadużywania⁴, czego skutkiem będą problemy wychowawcze, rodzinne, wystąpienie różnych form zaburzeń interpersonalnych⁵. Dlatego media często przyczyniają się do izolacji osób, co utrudnia stworzenie prawdziwej wspólnoty⁶. Kolejnym realnym zagrożeniem ze strony środków społecznego przekazu jest medialna manipulacja, propagowanie sekularyzmu, chciwości, zachłanności, konsumpcjonizmu⁷. Obecne w mass mediach treści pornograficzne, a także materiały wzbudzające agresję również wpływają destrukcyjnie na podświadomość odbiorcy, jego postawy i zachowania⁸. J. Komorowska zwraca uwagę na fakt, że środki społecznego przekazu stanowią również zagrożenie dla zdrowia fizycznego dziecka, ponieważ, np. wielogodzinne prześiadanie przed telewizorem może

¹ Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie ochrony i rozwoju dziecka w rodzinie i w społeczeństwie. Orędzie na 13. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 1979.

² Por. A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, Łódź 2003, s. 13.

³ Por. J. Balicki, *Środki społecznego przekazu w świetle nauki Episkopatu Polski*, w: J. Chrapek (Red.), *Kościół a środki społecznego przekazu*, Warszawa 1990, s. 57.

⁴ Temat ten podjął św. Jan Paweł II w przemówieniu do włoskiego Stowarzyszenia Słuchaczy Radia i Telewizji w 1982 r. – Zob. *Człowiek nie powinien być uzależniony od środków technicznych*, w: E. Weron, A. Jaroch, *Nauczanie Papieskie*, V (1982), t. 1, Poznań 1993, s. 535-536.

⁵ Por. Paweł VI, *Środki społecznego przekazu a rodzina. Orędzie na 3. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 1969;

⁶ Por. K. Klauza, *Eklezjogenetyczna funkcja środków społecznego przekazu*, w: J. Chrapek (Red.), *Kościół a środki społecznego przekazu*, Warszawa 1990, s. 167; O wyobcowaniu człowieka i jego egocentryzmie pisze św. Jan Paweł II w Orędziu na 33. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu.

⁷ Por. J. Marjański, *Mass media jako nośniki wartości i antywartości*, w: W. Zdaniewicz (Red.), *Religia a mass media*, Żabki 1997, s. 119.

⁸ Por. E. Reklajtis, *Człowiek w świecie mediów i techniki*, w: W. Zdaniewicz (Red.), *Religia a mass media. Znaczenie środków społecznego przekazu w kulturze religijnej Polski*, Żabki 1997, s. 40; Relacje pomiędzy mediami a postawą agresywną dzieci i młodzieży podejmuje artykuł: D. Bis, *Tradycyjne i nowe media a zachowania agresywne dzieci i młodzieży*, w: A. Rynio, K. Stępień, *Bogactwo młodoci wyzwaniem dla wychowawców XXI wieku*, Lublin 2010, s. 165-191.

przyczynić się do poważnych chorób kręgosłupa⁹. Z kolei M. Chojak stwierdza, że korzystanie z mediów przez dziecko wpływa destrukcyjnie na budowę i funkcjonowanie jego mózgu¹⁰. Dlatego „macierzyńskie serce Kościoła boleje z powodu szkód, jakie zbiorowość ludzka ponosi zbyt często wskutek złego korzystania z tych środków” (*Inter mirifica*, 2).

Chcąc uchronić dzieci i młodzież przed negatywnym oddziaływaniem mediów, trzeba podjąć się zadania wychowania młodego pokolenia do odpowiedzialnego korzystania ze środków społecznego przekazu.

2. Na kim spoczywa obowiązek wychowania?

Kluczowym elementem każdego procesu wychowawczego jest relacja więzi, jaka zachodzi pomiędzy tym, który słucha, a tym który naucza. Początkowo przyjmuje ona postać relacji rodzicielskiej na płaszczyźnie: dziecko – rodzic. Następnie oprócz fazy rodzicielskiej ma miejsce faza instytucjonalna związana np. ze szkołą, bądź uczelnią. Mówi się wtedy o relacji: uczeń – nauczyciel. Z osobową więzią bardzo ściśle związane jest zaufanie,

dzięki któremu uczeń pozwala prowadzić się swojemu mistrzowi do poznania określonych prawd¹¹.

Kształtowanie postawy odpowiedzialnego korzystania z mediów przez dzieci i nastolatków powinno rozpocząć się w rodzinie¹². Byłoby dobrze, aby rodzice¹³, jako pierwsi wychowawcy i mistrzowie – tak samo jak uczą swoje dzieci chodzić i mówić – wprowadzili bezpiecznie swoje pociechy w świat mediów. Proces ten wymaga od rodziców zarówno poświęcenia czasu, ale też indywidualnego i świadomego ukształtowania siebie w tej materii (por. *Familiaris consortio*, 76). Rodzice mają być dla swoich dzieci wzorem korzystania z mediów¹⁴. „Dzieci mające silne więzi z rodzicami, którzy odpowiedzialnie wychowują swoje dzieci (dając im dobry przykład, okazując im miłość, zaspokajając ich istotne potrzeby rozwojowe i stawiając konsekwentnie mądre, oparte na adekwatnym poznaniu dziecka wymagania) są dobrze zabezpieczone nie tylko przed szkodami mogącymi wynikać z kontaktów ze współczesnymi mediami, ale przed większością potencjalnie szkodliwych zjawisk, z jakimi dziecko zetknąć się może w otaczającym je świecie”¹⁵.

⁹ Por. J. Komorowska, *Telewizja a wychowanie w rodzinie i zdrowie psychiczne dziecka*, w: J. Chrapek (Red.), *Kościół a środki społecznego przekazu*, Warszawa 1990, s. 114-115.

¹⁰ Por. M. Chojak, *Mózg „dzieci sieci” w świetle neurobiologii i neuropedagogiki*, Edukacja – Technika – Informatyka, 1(23), 2018, s. 121, DOI: 10.15584/eti.2018.1.15 (dostęp 20.11.2018 r.).

¹¹ Por. Z. Grocholewski, *Wychowanie odbiorcy do korzystania z mediów*, w: D. Bis, A. Rynio, *Media w wychowaniu chrześcijańskim*, Lublin 2010, s. 32.

¹² Por. Jan Paweł II, *Odbiorcy środków społecznego przekazu, ich oczekiwania, prawa i obowiązki. Orędzie na 12. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 1978; Zob. Jan Paweł II, *Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo. Orędzie na 38. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 2004; Zob. M. Sobisz, *Szanse i zagrożenia związane z używaniem komputera a problematyka wychowania dziecka w rodzinie*, „Kultura – Media – Teologia”, 15/2013, s. 49-59.

¹³ Zob. B. Parysiewicz, *Media a potrzeby autorytetu wychowawczego rodziców*, w: D. Bis, A. Rynio, *Media w wychowaniu chrześcijańskim*, Lublin 2010, s. 411-428; Zob. M. Wasylewicz, *Rodzice – czy na pewno świadomi wychowawcy dzieci jako dojrzałych odbiorców treści medialnych?*, w: D. Bis, A. Rynio, *Media w wychowaniu chrześcijańskim*, Lublin 2010, s. 571-578.

¹⁴ Por. Z. Grocholewski, *Wychowanie odbiorcy...*, s. 33.

¹⁵ M. Kościelniak, *Media a wychowanie*, w: A. Pryba, *Rodzina przyszłością świata? W kręgu zamyśleń nad rodziną*, t. 10, Poznań 2009, s. 229.

Oprócz domu rodzinnego miejscem wychowania dzieci i młodzieży do odpowiedzialnego korzystania z mediów jest również szkoła¹⁶. Gdy dziecko rozpoczyna swoją edukację w szkole, wówczas jest to czas kiedy pojawiają się nowe autorytety. Mogą być nimi nauczyciele, katecheci, rówieśnicy. W tym przypadku zadaniem m.in. szkoły jest ukształtowanie w wychowanku postawy krytycznej wobec mediów, a także zdolności wyboru i rozumienia komunikatów medialnych¹⁷.

Odpowiedzialnym za wychowanie dzieci i młodzieży jest również Kościół ze swoimi pasterzami¹⁸. Zdaniem kardynała Zenona Grocholewskiego taki proces wychowawczy mógłby dokonać się m.in. poprzez nienaganny, prawdziwy, odpowiedzialny i rzetelny przekaz medialny Kościoła¹⁹.

Formowanie dzieci i młodzieży ma mieć miejsce także w samych mediach i poprzez nie²⁰ m.in. dzięki właściwie ukształtowanym nadawcom przekazu medialnego, a także dzięki budującym treściom.

Wśród wyżej wymienionych osób, grup i instytucji odpowiedzialnych za wychowanie dzieci i młodzieży do odpowiedzialnego korzystania z mediów na szczególną uwagę zasługują rodzice i szkoła. W żaden sposób nie można ich od siebie rozdzielić. W swoich działaniach powinni być spójni, mając zawsze na uwadze dobro wychowanka. Kolejny punkt artykułu

wskaże postulaty wychowawcze, które są niezbędne do prawidłowego ukształtowania dzieci i młodzieży w odniesieniu do mediów.

3. Jak wychowywać?

Czynnikami warunkującymi siłę oddziaływania mediów, a tym samym wywierania wpływu na odbiorcę są m.in. czas poświęcony mediom, sposób przekazywania treści medialnej a także sama treść²¹. Stąd wydaje się być koniecznym, aby postulaty wychowawcze były wymierzone właśnie w tych kierunkach.

Św. Jan Paweł II w 38. Orędziu na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, stwierdził, że rodzice „powinni ustalać reguły korzystania ze środków społecznego przekazu w domu. Powinno to polegać między innymi na planowaniu i programowaniu korzystania z mediów, na ścisłym ograniczaniu czasu, jaki dzieci im poświęcają, organizowaniu wspólnych rozrywek w gronie rodziny, całkowitym zabranianiu dostępu do niektórych środków przekazu oraz okresowej rezygnacji z korzystania z wszystkich mediów na rzecz innych form wspólnego spędzania czasu”²².

Dość jasno i klarownie zaangażowanie w różne sposoby spędzania wolnego czasu ukazuje badanie, które zostało przeprowadzone na grupie 1724 uczniów przez Centrum Badania

¹⁶ Por. Jan Paweł II, *Odbiorcy środków społecznego przekazu...*

¹⁷ Por. I. Szewczak, *Rola środowisk wychowawczych w edukacji medialnej*, w: D. Bis, A. Rynio, *Media w wychowaniu chrześcijańskim*, Lublin 2010, s. 585.

¹⁸ Por. J. Chrapek, *Współczesne techniki komunikowania nowym wyzwaniem dla Kościoła*, w: J. Chrapek (Red.), *Kościół a środki społecznego przekazu*, Warszawa 1990, s. 19; Zob. *Communio et progressio*, 110.

¹⁹ Por. Z. Grocholewski, *Wychowanie odbiorcy...*, s. 34.

²⁰ Por. Benedykt XVI, *Dzieci i środki komunikowania – wyzwanie dla edukacji. Orędzie na 41. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 2007.

²¹ Por. D. Bis, *Wpływ mediów na młodość*, w: A. Rynio, K. Stępień, *Bogactwo młodości wyzwaniem dla wychowawców XXI wieku*, Lublin 2010, s. 116-118.

²² Jan Paweł II, *Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo. Orędzie na 38. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 2004.

Opinii Społecznej (CBOS) od 22 listopada do 16 grudnia 2016 roku w 82 różnych szkołach ponadgimnazjalnych w Polsce²³. Wynika z tego badania, że dla 85% ankietowanej młodzieży najlepszym sposobem spędzania wolnego czasu są spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (w 2013 r. takiej odpowiedzi udzieliło 88% ankietowanej młodzieży). W stosunku do badań z 2013 roku dostrzegalny jest spadek zainteresowania sposobem spędzania wolnego czasu, jakim są wyjścia do dyskotek i klubów (z 29% do 22%), czytanie książek (z 20% do 17%), oglądanie telewizji (z 20% do 16%). Na uwagę zasługuje fakt, że o połowę mniej osób jako formę spędzania wolnego czasu wybiera przeglądanie serwisów społecznościowych (z 18% do 9%). Natomiast widąc wzrost zainteresowania jeżeli chodzi o uprawianie sportu (z 30% do 35%), granie w gry komputerowe (z 17% do 26%), aktywność artystyczną (z 10% do 12%), chodzenie na koncerty (z 6% do 8%). Widać również wzrost postawy „nicnierobienia” (z 24% do 27%).

Z badania wynika także, że sposób spędzania wolnego czasu zależny jest od poci i wielkości miejscowości, w której dana osoba mieszka. Od tego jest również zależna aktywność online nastolatków. 99% badanych nastolatków ma dostęp do Internetu w domu. 97% korzysta z niego przez smartfon, tablet, laptop. W stosunku do 2013 roku wzrósł z 3,03 h do 4,02 h przeciętny czas, jaki młodzież w ciągu doby spędza w Internecie. Chłopcy o ok. 20 minut

dłużej w ciągu dnia przebywają online niż dziewczęta. 77% ankietowanej młodzieży wykorzystuje Internet do kontaktu ze znajomymi, 73% do słuchania muzyki, 51% do oglądania filmów i seriali. 49% korzysta z Internetu w celach edukacyjnych, a 45% respondentów realizuje w ten sposób swoje zainteresowania. Inni w Internecie dokonują zakupów (30%), grają w gry (23%), czytają blogi (13%), zamieszczają własne zdjęcia i materiały wideo (7%)²⁴.

B. Kostrubiec stwierdza, że trzeba „uczyć dzieci i młodzież korzystania z mediów, ponieważ nie można do końca ochronić dzieci przed negatywnym wpływem mediów, należy pomóc im samym rozumieć media, nauczyć trudnej sztuki wybierania programów TV, doboru gier, korzystania ze stron www itp.”²⁵. Przyczyni się to do ukształtowania postawy krytycznej, dzięki której odbiorca będzie mógł dokonywać selekcji treści, które do niego docierają. Św. Jan Paweł II wskazuje, że trzeba wychowywać odbiorców do „rozumienia wartości informacji i umiejętności wyboru przekazu, jaki one zawierają, bez poddawania się im, lecz w sposób niezależny i odpowiedzialny”²⁶.

Konieczność wykształtowania już w młodym pokoleniu postawy krytycznej – obok postawy selektywnego odbioru treści przekazu medialnego, a także postawy twórczej aktywności – stanowi priorytet w odpowiedzialnym wychowaniu do mediów²⁷. Fakt ten „uzasadniają takie zjawiska i okoliczności, jak: opóźnienie rozumienia

²³ Por. CBOS, *Raport z badania – Młodzież 2016*, Warszawa 2016, s. 5-6, dostęp: http://www.cinn.gov.pl/portal?id=15&res_id=1150305 (dostęp 11.11.2018 r.)

²⁴ Por. CBOS, *Raport z badania...*, s. 174-191.

²⁵ B. Kostrubiec, *Mentalność audiowizualna dzieci i młodzieży*, w: S. Kulpaczyński, *Środki audiowizualne w katechezie*, Lublin 2014, s. 30-31.

²⁶ Jan Paweł II, *Rodzina wobec środków społecznego przekazu. Ośrodek na 14. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 1980; Zob. J. Mariański, *Mass media jako nośniki wartości i antywartości*, w: W. Zdaniec (Red.), *Religia a mass media. Znaczenie środków społecznego przekazu w kulturze religijnej Polski*, Ząbki 1997, s. 114.

²⁷ Por. A. Lepa, *Media a postawy*, Łódź 2001, s. 109.

treści odbieranych z mediów, natłok informacji i chaos w ich przekazywaniu, uległość wobec działań propagandowych, czy łatwowierność w korzystaniu ze środków masowego komunikowania”²⁸. Krytyczną postawę „charakteryzuje tzw. dystans emocjonalny jednostki w stosunku do tych treści odbieranych z mediów, które mają wywoływać w niej stan zaskoczenia, strachu, niepewności, silnego zwątpienia czy jakiegokolwiek euforii. Jednostka „sprawdza się” w tej dziedzinie, gdzie np. z powodzeniem stawia czoła treściom o wysokiej dozie sensacyjności”²⁹. Dzięki takiej postawie możliwe jest wystawienie obiektywnej oceny danego przekazu medialnego, a także wypracowanie własnej opinii na jego temat. Ma w tym pomóc – jak twierdzi A. Lepa – nieustanne zdobywanie i poszerzanie wiedzy o środkach społecznego komunikowania, a w szczególności o zasadach ich oddziaływania na odbiorców. Ważne jest również pozyskiwanie informacji z różnych źródeł, co pozwoli spojrzeć na nie z różnych perspektyw³⁰. Aby wypracować w sobie tę postawę, trzeba mieć stały kontakt z mediami³¹. A. Lepa zauważa, że niezbędna w ukształtowaniu postawy krytycznej „jest modlitwa do Ducha Świętego o mądrą ocenę mediów i o pomoc w pokonaniu naiwności w ich odbiorze. Ponieważ media za pośrednictwem iluzji „obezwładniają” czy wręcz „amputują” krytyczne myślenie u człowieka, należy prosić Ducha Świętego o umiejętność rozprawiania się z jej wpływami”³². A. Lepa podaje również kilka sposobów, metod skutecznego wypracowania postawy

krytycznej u odbiorcy. Wśród nich wymienia: dyskusję dotyczącą obejrzanego programu, kontrolowany dostęp dziecka do środków społecznego przekazu, metodę „widzieć – oceniać – działać”, która jest wykorzystywana przez wiele grup formacyjnych³³.

Benedykt XVI w 40. Orędziu na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu podaje, że „formacja, ucząca odpowiedzialnego i krytycznego korzystania z mediów, pomaga ludziom posługiwać się nimi w sposób rozumny i właściwy. Nie można bagatelizować wielkiego wpływu, jaki wywierają na ludzki umysł nowe słownictwo oraz obrazy upowszechniane z wielką łatwością w społeczeństwie zwłaszcza przez media elektroniczne”³⁴. Dlatego tak bardzo ważne jest ukształtowanie w odbiorcach postawy krytycznej wobec mediów, a co za tym idzie także postawy selektywnego odbioru treści.

Postawa selektywnego odbioru treści w pewnym sensie bazuje na postawie krytycznej. Współcześnie „kształtowanie postawy odbioru selektywnego mediów napotyka na liczne trudności. Jak wynika z badań, młodzież wykazuje dość niski poziom selektywności w odbiorze środków masowego komunikowania. Ponadto media, które tworzą rozległe środowisko człowieka, wywierają nań zmasowaną presję, wskutek czego zdolność wyboru w stosunku do nich jest w poważnym stopniu ograniczona. Jak się wydaje tzw. przeciętny odbiorca mediów nie wykazuje najmniejszej orientacji odnośnie do negatywnych wpływów ze strony mediów, jak również zagrożeń,

²⁸ A. Lepa, *Media w świecie słowa*, Częstochowa 2011, s. 41.

²⁹ A. Lepa, *Media a...*, s. 111. A. Lepa, *Media w świecie...*, s. 41.

³⁰ Por. tamże, s. 41-42.

³¹ Por. A. Lepa, *Media a...*, s. 113.

³² A. Lepa, *Media w świecie...*, s. 42.

³³ Por. A. Lepa, *Media a...*, s. 115-116.

³⁴ Benedykt XVI, *Środki przekazu: sieć komunikacji, jedności i współpracy. Orędzie na 40. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Watykan 2006.

jakie wiążą się z ich nieprzemysłanym odbiorem³⁵. A. Lepa wskazuje pewne przejawy dojrzałego uformowania prezentowanej postawy. Według niego, osoba charakteryzująca się postawą selektywnego odbioru treści jest zdolna dokonywać samodzielnych wyborów, zastanawia się nad przekazem medialnym, angażując przy tym całą siebie, ma określone kryteria doboru przekazu, tj. religijne, moralne, polityczne, społeczne, estetyczne, wychowawcze, posiada harmonogram swoich zadań i ściśle go przestrzega, nie marnuje swojego czasu.

Postawa aktywnej twórczości wnosi wiele dobra do życia odbiorców mediów. Osoby z taką postawą nie są nastawione konsumpcyjnie do życia. Angażują się w funkcjonowanie współczesnego świata. Chcą go tworzyć i zmieniać. Prowadzą aktywny tryb życia. Są kreatywni. Wnoszą nowe pomysły do swoich wspólnot. Chcą działać „powyżej mediów”, a także podejmować inicjatywy bardziej twórcze niż same tylko bycie biernymi odbiorcami środków społecznego przekazu. Istnieje kilka wskazówek, na które warto zwrócić uwagę, by prawidłowo ukształtować tę postawę. A. Lepa przede wszystkim zachęca, aby już od dzieciństwa stawiać najmłodszemu pokoleniu twórcze zadania, a przy tym ganić wszelkie przejawy lenistwa i gnuśności. Trzeba uczyć dzieci pracowitości m.in. poprzez ukazywanie życia osób, które w tej materii są autorytetem. Ponadto odradza się

stosowania w obecności dzieci słów, które negatywnie odnoszą się do pracy i stawiają ją w złym świetle. Dlatego w tym względzie bardzo ważne zadanie odgrywa środowisko wychowawcze, przede wszystkim rodzina, szkoła i panujący w nim klimat. Powinno się także akcentować wspólnotowy wymiar pracy, która uczy ludzkiej solidarności i odpowiedzialności za podejmowane zadania³⁶. Nie można zapomnieć także o modlitwie o wytrwałość i pracowitość, a także o codziennym rachunku sumienia³⁷.

Podsumowanie

W dobie XXI wieku, wychowanie dzieci i młodzieży do odpowiedzialnego korzystania ze środków społecznego przekazu – obok wychowania religijnego – powinno stanowić pierwszeństwo w całym procesie wychowawczym. Mając na uwadze dobro, a także integralny rozwój dzieci i młodzieży proces ten należy rozpocząć już od najmłodszych lat. Pierwszymi wychowawcami dziecka są jego rodzice, ale nie można zapomnieć o wychowawczej funkcji szkoły, Kościoła oraz samych mediów. Z szerokiego wachlarza metod wychowawczych trzeba wybrać te, które będą adekwatne do aktualnej sytuacji wychowanka. Wskazane postulaty mają na celu pomóc wychowawcom w realizacji niełatwego zadania, jakim jest ukształtowanie w dzieciach i młodzieży postawy odpowiedzialnego korzystania z mediów.

Ks. mgr Damian Fołtyn – doktorant Instytutu Teologii Pastoralnej i Katechetyki na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie, specjalność: katechetyka.

³⁵ A. Lepa, *Media a...*, s. 117-118.

³⁶ Por. tamże, s. 118-129.

³⁷ Por. A. Lepa, *Media w świecie...*, s. 45.